

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. III. Resolvuntur breviter aliquæ difficultates, de obligatione ex
sponsalibus proventente,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

nem in Religione, à Tridentino præscriptus, de-
bet esse mathematicè completus; quia est præ-
scriptus ad evitandum periculum, quod infra
hoc tempus subesse potest de minus maturo &
deliberato consensu: Atqui septennium in spon-
salius similiter præscriptum est ad evitandum
defectum pleni iudicii & libertatis; qui infra
septennium subesse potest: Ergo ad valorem
sponsalium septennium usque ad ultimum diem
mathematicè completum esse debet, quando
non constat quod malicia suppleat ætatem.

23. Dices: Ad contrahendum matrimonium
sufficit annus decimus quartus moraliter com-
pletus in viro, & duodecimus in femina: Ergo
etiam ad contrahenda sponsalia, quæ sunt dis-
positio ad matrimonium, sufficit septennium
moraliter completum.

Confirmatur: In favorem testamenti con-
ceditur testatori, ut decimus quartus annus, qui
ad testandum requiritur, si per ultimum diem
tantum inchoatus: Ergo id etiam conceden-
dum est sponsalibus, præsertim cum hoc in eo-
rum favorem cedat.

24. Respondeo concessio Antecedente, nego Con-
sequentiæ & paritatem; nam neque in matri-
monio contrahendo, neque in testamento con-
dendo subest idem periculum quod subest spon-
salius, ne sine pleno consensu fiant, si infra cõ-
pletum septennium contrahantur. Falsum verò
est quod additur, nempe in favorem sponsali-
um cedere, ut ultimâ die septennij tantum in-
choatâ contrahantur; nam id favorabilus est
sponsalibus, quod magis ad eorum libertatem
conducit, scilicet ut contrahantur ultimâ die
septennij mathematicè expleta, quia certius est
de contrahentium libertate, & pleno iudicio.

25. Dices rursus: D. Thomas hic art. 2. ad 7. sic
ait: Dicendum quod in sponsalibus etiam similiter se
appropinquant contrahentes ad tempus septennij, con-
tractus sponsalium habet robur, quia secundum Philo-
sophum in 2. physic. quod parum deest, quasi nihil de-
esse videtur: Ergo ex D. Thoma valori sponsa-
lium non obest, quod desint aliquot dies ad
complendum septennium, subindeque ad va-
lorem istorum septennium moraliter comple-
tum sufficit.

26. Respondeo eo loco S. Doctorem loqui so-
lum de casu, in quo constat sufficientem usum
rationis prævenire tempus septennij expleti, &
malitiam supplere ætatem; nam post verba in
objectione relata, statim subiicit: Hæc autem
propinquitas à quibusdam determinatur ad tempus
sex mensium; sed melius est quod determinetur secun-
dum conditionem contrahentium, quia in quibusdam
magis acceleratur rationis usus, quam in alijs.

27. Quæres tertio, quis rationis usus requiratur
ad contrahenda sponsalia?

Respondent Sanchez, Amicus & alij, sufficere
illum qui satis est ad peccandum mortaliter, id-
que probant, quia usus rationis qui sufficit ad
obligandum se per votum simplex Religionis,
potest etiam sufficere ad obligandum se per spon-
salia, cum hæc obligatio facilius aufferri possit,
quàm illa: usus autem rationis (inquiunt) qui
sufficit ad mortale, sufficit ad obligationem voti.

28. Oppositum tamen docet expressè D. Tho-
mas hic art. 2. ad 2. & ratio ejus est, quia ad pec-
catum mortale sufficit consensus in rem præ-
sentem, ad sponsalia autem requiritur consensus
in futurum: major verò rationis discretio neces-
saria est ad providendum in futurum, quàm ad

consentiendum in actum præsentem. Unde ad
fundamentum Recentiorum, negatur subsum-
ptum, propter eandem rationem; votum enim,
cum sit de futuro, majorem usum rationis po-
stulat eo, qui sufficit ad peccandum mortaliter.

ARTICULUS III.

*Resolvuntur breviter aliquæ difficultates de
obligatione ex sponsalibus proveniente.*

Certum est, sponsalia inducere obligatio-
nem ad matrimonium contrahendum, cum
omnis promissio valida & acceptata inducat
promissionem faciendi id, quod promittitur.
Unde Innocentius III. cap. 2. de sponsalibus sic
ait: Hi qui de matrimonio contrahendo purè & sine
omni conditione fidem dederunt, commendandi sunt, &
modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent.

Dices: l. 1. cap. de sponsalibus sic dicitur: 30.
Alij desponsata, renunciant conditioni, & nubere alijs
non prohibetur: Ergo sponsalia non inducunt ob-
ligationem ad matrimonium contrahendum.

Respondet Sanchez 2 lib. 1. disp. 17. legem il-
lam Cæsaream fuisse tanquam injustam à Sum-
mis Pontificibus & jure Canonico abrogatam.
Sed veritas cum Glossa dicendum, eam commu-
ni sententiâ non adversari, sed intelligi, despon-
sata non prohiberi, sponsalibus ex consensu
sponsi renunciatis, alteri nubere. Possunt enim
contrahentes ex communi consensu in ita spon-
salia sibi mutuo relaxare, ipsque relaxaris vali-
de ac licite cum alijs contrahere.

Certum est etiam, obligationem illam ex 31.
sponsalibus ortam, gravem esse, cum sit de re
gravi, & in materia iustitiæ, ut potè inducitur per
contractum onerosum, subindeque peccare
mortaliter sponsum vel sponsam, si absque justa
causa resiliat, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad
2. his verbis: Dicendum quod ex tali promissione ob-
ligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum,
& peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legiti-
mum impedimentum interveniat. Ex quo etiam
constat, posse ac debere cogi poenitentem, ne-
gando illi absolutionem, quamdiu vult resili-
re sine justa causa, quia tamdiu est in statu peccati
mortalis, atque adeo incapax absolutionis.

Hæc sunt certa & indubitata apud omnes The- 32.
ologos & Jurisperitos. Sed dubitatur primo, an
resiliens injustè à sponsalibus in foro externo
per censuras, aliasque penas à iudice Ecclesi-
astico cogendus sit servare fidem? Ratio dubitan-
di est primo, quia in cap. Requisivit de sponsali-
bus, mulierem, quæ etiam cum juramento nu-
ptias promiserat, monendam esse potius, quàm
cogendam, Lucius Papa declarat, rationemque
reddit, quia matrimonia debent esse libera, &
coactiones difficiles solent exitus frequenter
habere. Secundo, quia matrimonium coactum,
& per violentiam contractum, non est verum
matrimonium: Ergo sponsi cogi non debent ad
matrimonium.

Nihilominus dicendum est, regulariter & per 32.
se loquendo, cogi posse ac debere injustè resili-
entem, per censuras, aliasque penas, si sponsa-
lia jurata fuerint, sive non; per accidens tamen
illum non esse cogendum, quando periculum
est, ne ex tali coactione sequantur gravia scan-
dala, vel incommoda, puta mors uxoris, aut rixæ
perpetuæ inter conjuges, vel divortia.

Prima pars hujus resolutionis, quæ est contra
aliquos,

aliquos, asserentes tunc solum resiliences à sponsalibus cogendos esse, quando sponsalia iuramento confirmarunt, probatur primò ex cap. *Ex litteris* 2. de sponsalibus, ubi Alexander III. de quodam resiliens à sponsalibus ait, non solum esse monendum, sed etiam Ecclesiastica censurâ compellendum, nisi rationabilis causa obstitit. Nec refert quòd ibi loquatur de sponsalibus iuratis, nam solum ibi factum narrat, quòd non est per modum juris ad reliquos casus trahendum.

35. Secundò, iudex ex officio tenetur compellere ad reddendum cuique quòd ei ex iustitia debetur, est enim cultus iustitiæ: Sed contrahentes sponsalia ita se habent ut sponsus sponsæ, & sponsa sponso debeat ex iustitia servare fidem, etiam si non iuraverit: Ergo etiam si non iuraverint, tenetur iudex eos compellere, cum à sponsalibus iniuste resiliunt.

36. Tertiò, Cum iudex Ecclesiasticus sit ex officio pastor animarum, quia fori Ecclesiasticum, etiam externum, in hoc distinguitur à Civili, quòd per se ordinatur ad bonum spirituale, tenetur providere bonum spirituale sponsi & sponsæ: Sed ad bonum spirituale sponsi & sponsæ pertinet, quòd uterq; adimpleat promissionem, quam recit contrahendo sponsalia, alias enim uterque peccabit peccato infidelitatis & iniustitiæ: Ergo per se loquendo iudex tenetur compellere sponso ad contrahendum matrimonium, si extra legitimum causam sponsalia adimplere recuset.

37. Quòd verò per accidens interdum illi non sint cogendi, quando nimirum periculum est, ne ex matrimonij contractione sequantur gravia scandala, vel incommoda, patet primò, quia cum ex fine desumenda sit ratio, & necessitas mediòrum, tunc solum iudex Ecclesiasticus debet cogere sponso ad contrahendum matrimonium, quando fini matrimonij hoc expedit: Sed in hoc casu cogere non expedit fini matrimonij, nimirum mutuo obsequio inter virum & feminam, utpote quòd in hoc casu omnimò perturbari evidens est: Ergo &c.

Secundò, quia iudex Ecclesiasticus non cogens renitentem in hoc casu, maxime providet iuri partis innocentis, etiam postulantis matrimonium, vitat enim ipsius grave nocumentum, sicut si petenti proprium gradum ad se necandum, iudex denegaret.

Tertiò, quia licitum est minùs malum permittere ad vitandum majus malum: Sed majus malum est scandala & perpetuas inimicitias inter sponsum & sponsam oriri, quàm fidem sponsaliorum frangi: Ergo hoc permitti potest, ut illud vitetur.

In illo tamen casu debet iudex in utroq; foro compellere sponsum, qui non vult servare fidem ad resarcienda damna etiam ex sola violatione promissionis provenientia, quale est quòd femina ita repudiata non tam facile inveniet virum alterum, cui nubat, nisi augeatur ejus ætas.

38. Ex his facile conciliari possunt rescripta Lucij III. & Alexandri III. suprà relata, quæ videntur inter se pugnancia: cum enim Lucius dixit non esse iniuste resiliens cogendum, respexit ad graviora mala, quæ ex hujusmodi coactione probabiliter timentur, ait enim: *Cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quàm cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.* Quando verò Alexander dixit illum esse cogendum, respexit ad obligationem quam sponsus habet à sponsalibus sine causa

A non resiliendi, ut patet ex verbis illis: *si non quieverit monitis, Ecclesiastica censura cõpelli, nisi ipsam (nisi rationabilis causa obstitit) in matrimonium recipiat.* Ex quo patet solutio ad primam rationem dubitandi.

Ad secundam verò respondetur primò, solum coactionem injustam, qualis non est ea, de qua loquimur, irritare matrimonium. Secundò, matrimonium illud, ad quod sponsus iniuste à sponsalibus resiliens cogitur, esse simpliciter voluntarium & liberum in sua causa, voluntarie enim & libere promittit futurus nuptias.

Dubitat secundò, an quando in sponsalibus nullus præfigitur terminus ad matrimonium contrahendum, ea incipiant obligare statim ac contrahuntur? Affirmant Coninck, Pontius, & alij, probantque primò ex 14. regula juris in 6. quæ sic habet: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debent.* Secundò, quia votum statim obligat à die qua emittitur: Ergo & sponsalia. Tertiò lic arguit Pontius: Quando adimpletio promissionis est omni tempore utilis promissio, promittentem semper obligat ad eam adimplendam: Sed adimpletio sponsalium promissionis est omni tempore utilis sponsæ cui facta est: Ergo semper obligat ad eam adimplendam, nisi ex causa iusta differatur.

Sententia tamen negans, quam tenent Sanchez, Amicus, & alij ex Recentioribus, videntur probabilius, quia id commune est omni debito, cuius solutioni non est certa dies præfixa, ut debitor non teneatur illud solvere, nisi à creditore requisitus, ex l. *Debitorum presentes* cap. de pig. juncta glossa: Ergo quando in sponsalibus nullus præfigitur terminus, ea solum obligare censentur, quando unus ex contrahentibus exigit promissionis impletionem, & matrimonij celebrationem, nisi forte propter pudorē, vel immoderem petere non audeat, ut contingere solet feminis naturâ verecandis, in eo enim casu tenetur sponsus datâ proximâ commoditate celebrare matrimonium, quamvis sponsa id non exigeret. Unde.

D Ad primum opposita sententiæ dicendum est, in regula illa juris, *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debent.* & c. subintelligi debere, *petente creditore, alioquin inutile foret mutuum, si ab ipso primo die mutuatarius obligaret ad illud restituendum.*

Ad secundum nego Consequentiam & patet, cum enim Deus per seipsum voti adimpletionem non petat, nec sit major ratio, cum potius uno, quàm alio tempore votum illud adimpleat, ad illud implendum omni tempore repetitur, quo commoda offertur occasio.

E Contra verò cum contrahentes sponsalia eorum adimpletionem per seipso postulare possint, eorum obligatio non urget, donec una pars ab altera eorum adimpletionem petierit. Ad quòd adimpletio voti semper est grata Deo, eoque gratio, quò citior, celebratio verò matrimonij non semper eò gratio, vel utilior est sponsis, quò celerior; imò sæpè utilior est uno tempore, quàm alio, ob varias circumstantias occurrentes. Unde ad tertium, nego Minorem. Major etiam non est semper vera, nam licet omni tempore utilis sit pecunie solutio, tamen non semper obligat, nisi creditore requirente.

Tertiò dubitatur, an obligatio quam habet desponsati, tanta sit, ut si alteruter peccatum fornicationis committat cum alia persona, sit peccatum speciale, live alterius speciei à fornicatione.

catione? Partem negantem tenet Covarruvias lib. 4. decretor. part. 1. cap. 1. quem ex Recentioribus sequuntur Pontius, & Meratius, probantque primo, quia ut hoc esset peccatum alterius speciei à fornicatione, oporteret quòd ratione sponsalium sponsus haberet aliquod jus ad corpus sponsæ, & è converso: hoc autem verificari nequit, quandoquidem sponsalia nihil aliud sunt, quàm mutua promissio futurarum nuptiarum; ex promissione autem non acquiritur jus ad rem promissam.

43. Secundò, sponsus & sponsa non aliam contrahunt obligationem, quàm ineundi suo tempore matrimonij, quia non aliter sibi promittunt: Sed non faciunt contra hanc obligationem, quando fornicantur: Ergo fornicando non peccant contra justitiam, sed solum contra castitatem & temperantiam.

Tertiò, Theologi docent sponsalia se habere ad matrimonium, sicut votum simplex Religionis ad votum solemne: At si ille, qui vovit ingredi Religionem, ante ingressum Religionis labatur in peccatum carnis, non peccat peccato mortali distincto à simplici fornicatione: Ergo nec desponsati, cum ante matrimonij celebrationem cum alijs fornicantur.

44. Denum, si tale peccatum specie differret à fornicatione, seu peccato intemperantiae, ad aliam luxuriæ speciem pertinere: Sed hoc dici nequit, cum D. Thomas 2. 2. quæst. 154. enumerans omnes luxuriæ species, nullam istius faciat mentionem: Ergo &c.

45. His tamen non obstantibus, sententia affirmans tale peccatum specie à simplici fornicatione differre, communior est apud Theologos, licet Sanchez lib. 1. disp. 2. id solum concedat quo ad sponsam, & eos qui cum ipsa fornicantur, non verò quo ad sponsum, & eas quæ fornicantur cum ipso; quia (inquit) injuria, quæ per fornicationem sponsi fit sponsæ, prudentum arbitrio levis est, cum ex illa sponsa nullam incurrat infamiam.

Dico breviter, Copula carnalis sponsæ & sponsi cum alijs, non solum est contra castitatem & temperantiam, sed etiam contra justitiam in re gravi, subindeque transfert peccatum fornicationis in aliam luxuriæ speciem.

46. Ratio primum est, quia licet per sponsalia sponsus non habeat jus in re ad corpus sponsæ, nec sponsa ad corpus sponsi, siquidem hoc jus non traditur nisi per matrimonium, bene tamen jus ad rem; quia promissio, quæ est in contractu sponsaliorum obligans ex justitia, est promissio faciendi proprium corpus, sponsi vel sponsæ corpus, & non tradendo ipsum alteri: inde enim inferitur, quod si alteri ipsum tradat, sicut tradit per fornicationem, peccat peccato speciali injustitiæ.

47. Præterea loquendo de fornicatione sponsæ, per eam longè se viliorē reddit, ita ut nullus honestus eam postea velleret ducere in uxorem; in quo certè gravem injuriam sponso irrogat. Insuper sese periculo concipiendi exponit, & consequenter sponsum periculo alienam prole tanquam propriam alendi & hæredem habendi. Loquendo verò de fornicatione sponsi, licet non sit tale periculum, neque ipse ipse redatur notabiliter vilior, sponsa tamen valde durum est, per se loquendo, videre sponsum, etiam tunc cum maxime deberet ab ipso amari, implicitum amore alterius, & in periculo susci-

Tom. V.

piendi ex ea liberos, qui postea communibus sumptibus alendi erunt, quique ipsius oculis perpetuò offendent.

Ad primum verò ex motivis in contrarium. 48. nego Minorem; ex obligatione enim contrahendi matrimonium, orta ex sponsalibus, sequitur jus justitiæ in sponso ad corpus sponsæ, & è converso; non quidem jus in re, sed jus ad rem, ut in prima probatione declaravimus. Unde

Ad secundum dico, sponso dando jus ad rem in corpus suum, hoc ipso se obligare ad nihil faciendum illicitè contra illud jus, quo alter justè offendatur, subindeque ad non tradendum corpus suum alteri, sicut traditur per fornicationem.

Ad tertium respondeo quòd licet votum simplex Religionis & sponsalia in hoc conveniant, quòd sicut votum simplex Religionis est promissio, votum verò solemne habet adjunctam traditionem; sic sponsalia habent rationem promissionis, matrimonium verò rationem traditionis; differunt tamen in eo, quòd per votum simplex Religionis, utpotè quòd fit soli Deo, Religio nullum jus justitiæ acquirit; at verò per mutuatam promissionem, quæ fit in sponsalibus, quilibet sponsus acquirit jus justitiæ, quamvis imperfectum, ad corpus alterius.

Ad quartum respondent aliqui cum Paludano, peccatum a sponsis fornicantibus commissum esse propriè adulterium, quia in 1. si uxor §. 3. ff. ad legem Juliam de adulterijs, dicitur, in sponsa etiam hoc idem peccatum esse vindicandum; quia nec matrimonium qualecunque, nec spem matrimonij violari permittitur.

Sed hæc responsio displicet, primò quia in 1. in nuptiam committi §. 1. eodem titulo dicitur, adulterium propriè in nuptiam committi: Sed sponsa nondum est nupta: Ergo peccatum fornicationis cum ipsa commissum non est propriè adulterium.

Secundò, quia in cap. Lex illa 36. qu. 1. §. Cum ego, de nuptiis adulterium, violatio thori alieni: Ac fornicatio cum sponso vel sponsa non est thori alieni violatio, quia notudum eundem thorum habent: Ergo non est propriè adulterium. Nec Paludani sententiæ favet suprà dicta lex, si uxor, quia talis lex potius utrumque peccatum distinguit, adulterium scilicet, quo violatur matrimonium, & fornicationem sponsæ, quæ spes matrimonij violatur. Unde dicendum est, tale peccatum reductivè solum pertinere ad speciem adulteri, sicut sponsalia reducuntur ad matrimonium, suntque matrimonium inchoatum.

ARTICULUS IV.

Quibus de causis sponsalia dissolvi possint?

Vix solent assignari causæ, ob quas sponsalia possunt dissolvi, aliquas in hoc articulo declarabimus, alias verò in sequenti.

In primis ergo sponsalia inter puberes contracta mutuo eorum consensu dissolvi possunt, ut docet D. Thomas hic art. 3. ad 5. & probat ex cap. Præterea 7. de sponsal. ubi Innocentius III. affirmat sponso, si se invicem admittere noluerint, resilire posse à contractu. Nec obstat quòd addit, posse hoc in patientia tolerari, ne pejus eveniat, quasi tantum id permittat ut minus malum. Nam rectè ibidem S. Doctor observat, Pontifex adduxit exemplum eorum, qui interposita fidei societatem inierunt, ait enim: Ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contra-

zzz

hant,